

Odyoloji bölümü lisans öğrencilerinin çalışma alanı seçimlerinde etkili olan faktörlerin incelenmesi

The examination of factors influencing the career choices of undergraduate audiology students

Öz

Amaç: Bu çalışmada, odyoloji lisans öğrencilerinin meslek alt alan seçimlerinde etkili olabilecek faktörler demografik değişkenler ve kişilik özellikleri açısından incelenmiş, ayrıca öğrencilerin meslek alt alan seçimlerine göre öğrenme yaklaşımları değerlendirilmiştir.

Yöntemler: Tanımlayıcı ve kesitsel araştırma deseni olan bu çalışmaya 201 odyoloji lisans öğrencisi (172 kadın, 29 erkek) katılmıştır. Katılımcılara demografik bilgi formu, Büyük Beş-50 Kişilik Testi ve Öğrenme Yaklaşımları Ölçeği uygulanarak sonuçlar karşılaştırılmıştır.

Bulgular: Katılımcıların büyük bir çoğunluğunun klinik odyoloji alanı olarak hastanelerde (%64) çalışmak istedikleri belirlenmiştir. Bunu işitme teknolojileri firmaları (%14), akademi olarak üniversiteler (%10) ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışma (%9) takip etmiştir. Meslek alt alanı seçiminde etkili olan faktörler olarak cinsiyet [$\chi^2(3)=9,125$, $p=0,028$], çevrenin yönlendirmesi [$\chi^2(6)=13,640$, $p=0,034$], öğretim elemanlarından etkilenme [$\chi^2(6)=15,368$, $p=0,018$], çalışma ortamı [$\chi^2(2)=15,095$, $p=0,020$] ve istihdam olanaklarının [$\chi^2(6)=15,096$, $p=0,015$] önemli farklılıklar sağladığı görülmüştür. Kişilik özelliği açısından değerlendirildiğinde, odyoloji öğrencilerinin uyumlu, sorumlu ve zeka/hayal gücü skorları yüksek bireyler oldukları, ayrıca meslek alt alanlarına göre kişilik özelliklerinde anlamlı farklılıkların bulunduğu ikili karşılaştırmalar ile ortaya konmuştur (her değişken $p<0,05$). Bunun yanı sıra, hastanelerde ($32,20\pm5,21$) veya akademide ($36,65\pm5,10$) çalışmayı tercih eden öğrencilerin derin öğrenme yaklaşımını benimsedikleri belirlenmiştir ($p<0,001$).

Sonuç: Odyoloji alt alanı seçiminde cinsiyet, yönlendirme, çalışma koşulları ve kişilik özelliklerinin önemli olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, alt alan seçimine göre öğrencilerin eğitim yaklaşımlarındaki farklılıklar ortaya konmuştur. Bu sonuçlar, odyoloji öğrencilerinin meslek alt alanı seçiminde etkili olan faktörlerin dikkate alınarak çalışma koşullarının iyileştirilmesini, istihdam olanaklarının talebe göre alt alanlar dikkate alınarak düzenlenmesini ve eğitim programlarının içerik, yöntem ve materyal kullanımında öğrenme yaklaşımlarının göz önünde bulundurulmasını önermektedir.

Anahtar Sözcükler: Kariyer seçimi; kişilik; odyoloji; öğrenme

Abstract

Aim: This study aimed to identify the factors that may influence the career choices of undergraduate audiology students from the perspective of demographic variables and personality. Furthermore, the students' learning approaches were assessed based on their career choices.

Methods: A descriptive and cross-sectional research design was employed with 201 undergraduate students (172 female, 29 male) who participated in the study. Participants were administered a demographic information form, the Big Five-50 Personality Questionnaire, and the Bigg's Revised Two-Factor Learning Approaches Scale, and the results were compared.

Results: It was found that the majority of participants declared that they wanted to work in hospitals (64%) as clinical audiologist. This was followed by hearing technology companies (14%), academic institutions (10%), and rehabilitation centers (9%). The factors that influenced career choice included gender [$\chi^2(3)=9,125$, $p=0,028$], external guidance [$\chi^2(6)=13,640$, $p=0,034$], faculty members [$\chi^2(6)=15,368$, $p=0,018$], working conditions [$\chi^2(2)=15,095$, $p=0,020$], and employment opportunities [$\chi^2(6)=15,096$, $p=0,015$]. In terms of personality, students were found to be agreeable, conscientious, and intellectual/imaginative. Additionally, significant differences in personality were observed according to career choices ($p<0,05$). Furthermore, students who wanted to work in hospitals ($32,20\pm5,21$) or academia ($36,65\pm5,10$) were found to adopt a deep learning approach ($p<0,001$).

Conclusion: Gender, guidance, working conditions, and personality were identified as significant factors in career choice in audiology. Additionally, differences in students' learning approaches according to their career choice were demonstrated. These results suggest that factors influencing career choice should be considered when improving working conditions, increasing employment opportunities, and considering learning approaches in the design of educational programs, including content, methods, and material supply.

Keywords: Audiology; career choice; learning; personality

Hale Hançer¹, Merve Deniz Sakarya¹, Eda Çakmak¹

¹ Başkent Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Odyoloji Bölümü

Geliş/Received : 02.10.2024

Kabul/Accepted: 12.11.2024

DOI: 10.21673/anadoluklin.1559952

Yazışma yazarı/Corresponding author

Hale Hançer

Başkent Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Odyoloji Bölümü, Ankara, Türkiye.
E-posta: halehancer@baskent.edu.tr

ORCID

Hale Hançer: 0000-0002-4937-114X
M. Deniz Sakarya: 0000-0002-0885-4903
Eda Çakmak: 0000-0002-1548-4314

GİRİŞ

Odyoloji, işitme ve denge bozukluklarının önlenmesi, taranması, değerlendirilmesi, rehabilitasyonu ve takibiyle ilgilenen bir bilim dalıdır (1). Sağlık bilimleri fakülteleri bünyelerinde eğitim-öğretim faaliyetlerini gerçekleştiren odyoloji lisans bölümleri, ülkemizde 2011 yılı itibarı ile eğitim-öğretime başlamıştır ve mezunlarına odyolog unvanı verilmektedir (2). Her yaştan bireyle çalışan odyologlar endüstriyel, klinik, rehabilitasyon, işitme teknolojileri ve daha birçok alanda çalışma imkânı bulmaktadırlar (1). İstihdam açısından geniş bir alana sahip olan odyologların çalışma alanlarını içeren eğitim müfredatlarının içerikleri, Mezuniyet Öncesi Odyoloji Eğitimi Ulusal Çekirdek Eğitim Programı'nda (3) yayımlanmıştır. Ancak ülkemizde odyoloji bölümü mezunlarının hangi çalışma alanlarında neden çalışmayı tercih ettiğini belirten bir rapor bulunmamaktadır.

Odyoloji biliminden bağımsız olarak meslek veya meslek alt alan seçiminde sosyo-demografik özelliklerin, iş avantajlarının, rol modellerin, kişilik yapısının, eğitim alanının, yeteneğin ve ilginin etkili olduğu düşünülmektedir (4-7). Birey için en ideal meslek seçiminde, iş sahalarını analiz etmek, çalışacağı alanın avantaj ve sınırlılıkları hakkında bilgi sahibi olmak, bu alanda çalışanların deneyimlerini öğrenmek ve mesleğin kişiye uygunluğunu belirlemek gibi unsurların dikkate alınması ve kariyer planlaması yapılması önerilmektedir (8). Birçok disiplinde olduğu gibi odyoloji alanında da meslek seçiminin, kişinin mesleki başarısı ve tatmininde önemli bir etken olduğu görülmektedir (9,10). Örneğin Amerikan Konuşma-Dil-İşitme Birliği (2018), CareerCast.com'un 2018 yılında gerçekleştirdiği araştırmaya göre odyologluk mesleğinin, en az stresli üçüncü meslek olarak seçildiğini yayımlamıştır. Bu mesleğin düşük stresli olduğu iddiası, odyologların genel olarak düşük tükenmişlik oranlarına ve yüksek iş memnuniyetine sahip olduklarını gösteren çalışmalarla desteklenmiştir (10,11). Martin ve arkadaşları (15), tanımlayıcı ve kesitsel araştırmasında odyologların yaptıkları görevlerden oldukça memnun oldukları sonucuna varmışlardır. Ancak, bu iddiaya karşı çıkan çalışmaların sayısındaki artış dikkat çekicidir (12-14). Örneğin, Bununla birlikte, Severn ve ark. (12), odyologları kamu ve özel polikliniklerde çalışanlar ile pediatrik ve yetişkin gruplarda çalışanlar olarak sınıflan-

dırmış ve kamuda pediatri alanında çalışan odyologların, yaş ilerledikçe tükenmişlik düzeylerinin arttığını belirtmiştir. Bu tükenmişliğin en büyük etkenlerinin zaman baskısı, hasta ile iletişimde yaşanan zorluklar ve şefkat yorgunluğu olduğu vurgulanmıştır. Emanuel (13) ise en sık bildirilen iş yeri stres faktörlerini zaman yetersizliği, hasta ile ilgili problemler, idari ve finansal güçlükler olarak sıralamıştır. Bu çalışmadaki çarpıcı bir bulgu ise odyologların, stres algılarını kişilik özellikleriyle ilişkilendirmiş olmalarıdır. Bu çelişkili sonuçların nedenleri; araştırmalarda kullanılan ölçeklerin içerikleri, ele alınan değişkenlerin mesleki risk faktörlerini en çok etkileyen yordayıcılar olup olmadığı ve kültürel etmenler olarak düşünülmektedir (12,13,15).

Ülkemizde yapılan çalışmalara bakıldığında Köroğlu (16), odyoloji mezunlarının meslek alt alanlarına göre bazı mesleki psikososyal risk faktörleri (duygusal ve bilişsel talepler, iş doyumu, özgürlük ve bağlılık, öngörülebilirlik, tanınırlık, güven, adalet-saygı, gelişme olanağı eksikliği, rol çatışması, liderlik kalitesi ve üstlerden sosyal destek) arasında farklılıklar bulmuştur. Kaymakçı ve ark. (14) ise rehabilitasyon merkezinde çalışan odyologların mesleki görüşleri üzerinde tecrübe, eğitim durumu ve maaş düzeylerinin etkili olabileceğini, en önemli stres kaynağının ise rol belirsizliği olduğunu raporlamıştır.

Meslek seçimi ile ilgili faktörler incelendiğinde kişilik ve mizaç özelliklerine göre bireylerin meslek tercihlerinin değiştiği gösterilmiştir (17,18). Tıp ve sağlık bilimleri alanında yapılan çalışmalara örnek olarak Scott ve ark. (19), tıp fakültesinde aile hekimliği alt alanını tercih eden öğrencilerin tercihlerinde etkili olan faktörler arasında kişilik yapısının demografik özelliklerle birlikte etkili olduğunu belirlemiştir. Koyuncu (20), çocuk gelişimi bölümünde okuyan öğrencilerin kişilik yapısı ile mesleki seçimleri arasında anlamlı bir ilişki bulmuştur. Ancak odyoloji lisans öğrencileri ile ilgili herhangi bir çalışmaya alanyazında rastlanmamıştır.

Meslek seçiminde ele alınan birçok faktör olmakla birlikte eğitim yaklaşımının da etkili olduğu düşünülmektedir (21). Tuatıl ve ark. (22), mesleki gelişim sürecinde bireylerin eğitim yaklaşımları ile mesleki alanları arasında eğitim öğrenme yaklaşımı ile mesleki tercihler arasında anlamlı bir ilişki ortaya koymuştur.

Adalı (2), odyoloji öğrencilerinin mesleki kaygı ve umutsuzluk düzeylerinde birçok değişkenle birlikte eğitimden memnuniyetsizliğin de olduğunu ortaya koymuştur. Eğitimde memnuniyetsizlikte eğitim yaklaşımlarının önemi göz önüne alınarak alanyazın tarandığında odyoloji bölümü öğrencilerinin eğitim yaklaşımları ile kariyer gelişiminin incelendiği herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Görüldüğü üzere yapılan çalışmalar mezun odyologlarla sınırlıdır (14,16). Ancak lisans düzeyinde odyoloji öğrencilerinin aldıkları teorik ve uygulamalı eğitimlerden sonra alt alanların tercihlerinde etkili olan faktörlerin incelendiği bir çalışma alanyazında bulunamamıştır. Odyoloji lisans öğrencilerinin alt alan seçiminde etkili olan faktörlerin belirlenmesi ve bu doğrultuda hazırlanan eğitim programlarının oluşturulması, içeriğinin güncellenmesi, seçmeli derslerin bireyin tercih edeceği alt alanlara yönelik seçmesi ve kendini yetiştirmesi bakımından önemlidir. Ayrıca odyoloji lisans öğrencilerinin eğitim yaklaşım biçimleri belirlendiğinde ilgili alanlara yönelik eğitim programlarında ders yöntemleri ve materyallerinde düzenlemeler yapılması mümkün olacak ve alt alanlara göre belirlenen derslerde bu yaklaşımlar kullanılabilecektir.

Bu kapsamda bu araştırmanın amacı; odyoloji lisans bölümünde okuyan öğrencilerin, odyoloji alt (çalışma) alanları seçimlerinde kişilik yapısı ve eğitim yaklaşımlarının incelenmesi ve meslek alt alan seçiminde etkili olabilecek faktörlere göre karşılaştırılmasıdır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Katılımcılar

Çalışmanın örneklem büyüklüğünün hesaplanmasında, Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) verilerinden yararlanılmıştır (23). YÖK veri tabanında 2019 yılında odyoloji lisans bölümü okuyan kayıtlı öğrenci sayısı 775, 2020 yılında ise 1076 öğrencidir. Buna göre GPower3.1 programı ile bilinen örneklem sayısı üzerinden örneklem büyüklüğü Cohen's $w=0.30$ ve $\alpha=0.05$ yanılma düzeyi, $1-\beta=0.80$ test gücü ile en az 193 katılımcı olarak hesaplanmıştır.

Bu çalışmanın dâhil olma kriterleri Türkiye'de odyoloji lisans bölümünü okuyan 4.5.6.7. dönem öğrencisi olmak, çalışmaya katılmaya gönüllü olmak, mezun olunca odyoloji alanında çalışmayı düşündüğünü be-

yan etmektir. Birinci, ikinci ve üçüncü dönem öğrencilerinin dışlanma nedeni henüz odyoloji mesleğine ait yeterli teorik ve uygulamalı eğitimler almaması, sekizinci dönem öğrencilerinin dışlanma nedeni uygulamalı stajlarının meslek alt alanı seçiminde karıştırıcı faktör olabilmesidir (24). Bu kriterleri sağlamayan bireyler çalışmadan dışlanmıştır. Buna göre 13 katılımcının eksik verisi olması, 7 katılımcının mezun olduktan sonra odyoloji alanında çalışmayı düşünmemesi, 4 katılımcının 2. dönem öğrencisi olması sebebiyle verileri analize dâhil edilmemiştir. Buna göre çalışmaya farklı üniversitelerden 201 öğrenci katılmıştır.

Ölçme araçları

Demografik Bilgi Formu: Katılımcıların demografik özelliklerinin ve meslek alt alanı seçiminde etkili olabilecek faktörlerin belirlenmesi için alanyazın incelenerek (25,26) oluşturulmuştur. Bu form için 8 odyoloğun (ortalama yaş 32,4+7,1; deneyim yaşı 5,3+3,1) görüşleri alınmış, odyoloji bölümü ikinci dönemde okuyan 10 katılımcıda (8 K, ortalama yaş 20,02+1,2) ön uygulama yapılarak kapsam geçerlik indeksleri belirlenmiştir. Uzman görüşü ve ön çalışma kapsam geçerlik indeksi 1.0 olarak bulunduğu için demografik bilgi formunda herhangi bir değişiklik yapılmadan ana uygulamaya geçilmiştir.

Büyük Beş-50 Kişilik Testi (27): Goldberg (1992) (28) tarafından geliştirilen Big-Five Factor testinin ülkemize adaptasyonu Tatar (2017) tarafından gerçekleştirilmiştir. Büyük Beş-50 Kişilik Testi, beşli Likert tipi değerlendirmeye uygulanan 50 maddelik bir testtir. Uyumluluk, Dışadönüklük, Duygusal Dengelilik, Sorumluluk ve Zekâ/Hayal Gücü olarak isimlendirilen beş faktörden oluşmaktadır. Her bir faktörden alınan yüksek puan, ilgili özelliğin düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Testin ülkemiz için geçerlik ve güvenilirlik analizlerine bakıldığında yapı geçerliğinde beş faktör açıklanmış, testte yer alan faktörlerin iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları 0,65-0,79 arasında; test-tekrar test güvenilirliği 0,55-0,80 arasında bulunmuştur.

Öğrenme Yaklaşımları Ölçeği (29): Orijinal ismi Revised Two Factor Study Process Questionnaire (R-SPO-2F) (30) olan ve Biigs tarafından geliştirilen ölçeğin ülkemize adaptasyonu Batı ve ark. (2010) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçek 20 maddeli Likert-

tipi olarak hazırlanmış ve Derin Yaklaşım ve Yüzeyel Yaklaşım olmak üzere iki alt ölçekten oluşmaktadır. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışması için ölçek 993 katılımcıya uygulanmış ve tüm alt boyutlarda Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (CFI) $> 0,9$ Standardize Ortalama Hataların Karekökü (SRMR) ve Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (RMSEA) $< 0,08$ olarak bulunmuştur. Cronbach Alfa değeri 0,80 olarak hesaplanmış ve kabul edilebilir düzeyde bulunmuştur.

Prosedür

Nicel araştırma yöntemlerinden genel tarama modelinin bir alt çeşidi olarak ele alınan ilişkisel tarama modeli kullanılan bu çalışma için Başkent Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan etik kurul onayı alınmıştır (Tarih: 28.09.2022, karar no: 22/172). Katılımcılar çalışma hakkında bilgilendirilmiş ve Helsinki Bildirgesine uyulmuştur.

Çalışmada kullanılacak ölçeklerin izinleri yazarlarından alındıktan sonra Ankara'da odyoloji lisans eğitimi veren üniversitelerle görüşülmüştür. Aynı zamanda sosyal medya ve odyolojiye yönelik seminerlerde de katılımcılara ulaşılmıştır.

Katılımcılar tarafından veri toplama formlarının doldurulması konusunda yönlendirmeleri Başkent Üniversitesi Odyoloji son sınıf öğrencileri gerçekleştirmişlerdir. Veriler Şubat 2024-Haziran 2024 tarihleri arasında toplanmıştır.

İstatistik analiz

İstatistiksel analizler için SPSS (Statistical Package for the Social Sciences software for Windows, version 25.0, Armonk, NY: IBM Corp.) programı kullanıldı. Nitel veriler sayı ve yüzde ile özetlenirken, nicel veriler ortalama±standart sapma ve medyan (çeyrekler arası genişlik) değerleri ile özetlenmiştir. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-Smirnov testi ve küresellik varsayımı Mauchly'nin Küresellik testi ile incelenmiştir. Odyoloji alt alanlarına göre anket sonuçlarının değerlendirilmesinde Pearson ki-kare testi kullanılmıştır. Alt alan tercihlerine göre kişilik ölçeği incelemesinde tekrarlı ölçümlerde varyans analizi ve Friedman testi kullanılmıştır. Tekrarlı ölçümlerde farklılığın incelenmesinde LSD testi ve Bonferroni düzeltmeli Wilcoxon testi kullanılmıştır. Alt alan tercihlerinin eğitim yaklaşımları ölçeğine göre değeri-

dirilmesinde bağımlı örneklem t testi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p<0,05$ olarak değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Bu çalışmaya %86'sı ($n=172$) kadın ve %14'u ($n=29$) erkek olmak üzere katılan öğrencilerin %58'i ($n=117$) ikinci sınıf, %42'si ($n=84$) üçüncü sınıf öğrencisidir. Katılımcıların alt alan seçimlerine yönelik dağılımı incelendiğinde en çok tercih edilen alanın klinik (%64) alt alanı olduğu görülmüş, bunu işitme teknolojileri (%14), akademi (%10) ve rehabilitasyon (%9) alanları takip etmiştir. Araştırmadaki öğrencilerin üniversite türünü, aile bireylerinin birliktelik durumunu, anne ve baba eğitim durumlarını da içeren demografik bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Odyoloji bölümü öğrencilerinin alt alan seçimini etkileyen faktörleri incelemek için oluşturulan anket sonuçlarına göre öğrencilerin alt alan seçiminde "Yönlendirme" alt kategorisinde "Tanıdık sağlık çalışanlarından etkilenme" [$\chi^2(6)=13,640$, $p=0,034$] ve "Öğretim elemanlarından etkilenme" [$\chi^2(6)=15,368$, $p=0,018$] durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmiştir. Yine alt alan seçiminde "Çalışma bağlamı" alt kategorisinde "Çalışma ortamı" [$\chi^2(6)=15,095$, $p=0,020$] ve "İstihdam" alt kategorisinde "Finansal yeterlik" [$\chi^2(6)=15,709$, $p=0,015$] durumlarına göre anlamlı farklılık elde edilmiş ve sonuçlar Tablo 2'de paylaşılmıştır.

Odyoloji öğrencilerinin alt alan seçim tercihine göre sınıf düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark gözlenmezken [$\chi^2(3)=1,445$, $p=0,695$], kadınların erkeklere göre klinik alanda çalışma tercihi daha yüksek bir oran ile anlamlı farklı bulunmuştur [$\chi^2(3)=9,125$, $p=0,028$] (Tablo 3).

Katılımcıların meslek alt alan tercihleri ile kişilik özellikleri Tablo 4'te ve Şekil 1'de sunulmuştur. Ayrıca odyolojinin her bir alt alanı için kişilik özelliklerine göre farklılığı yaratan bulgular çoklu karşılaştırmalar olarak Tablo 5'te gösterilmiştir. Buna göre, odyoloji öğrencilerinin uyumlu, sorumlu ve hayal gücü yüksek bireyler oldukları belirlenmiştir (her değişken $p<0,05$). Alt alan tercihlerine göre kişilik özellikleri karşılaştırıldığında klinikte çalışmayı tercih edenlerin baskın olarak sorumlu ($39,4\pm5,5$) ve uyumlu ($38,4\pm5,3$); re-

Tablo 1. Katılımcıların demografik bilgileri

Değişken	n	%
Cinsiyet		
Kadın	172	86
Erkek	29	14
Sınıf		
İkinci sınıf	117	58
Üçüncü sınıf	84	42
Alt alan		
Klinik	129	64
Rehabilitasyon	18	9
İşitme teknolojisi	28	14
Akademi	20	10
Diğer	6	3
Üniversite türü		
Devlet	115	57,2
Vakıf	86	42,8
Anne eğitim		
İlköğretim	80	39,8
Lise	67	33,3
Önlisans/ lisans	45	22,4
Lisansüstü	9	4,5
Baba eğitim		
İlköğretim	59	29,3
Lise	76	37,8
Önlisans/ lisans	61	30,4
Lisansüstü	5	2,5

n: Sayı, %: Yüzde

habilitasyon alanında çalışmayı tercih edeceklerin uyumlu ($40,7 \pm 5,9$) ve zeka/hayal gücü ($37,5 \pm 4,3$); işitme teknoloji alanını tercih edeceklerin sorumlu ($39,1 \pm 6,7$) ve uyumlu ($38,5 \pm 4,5$) ve akademi alt alanı tercih edecek öğrencilerin sorumlu ($41,7 \pm 4,7$) ve zeka/hayal gücü ($39,8 \pm 4,2$) skorlarının yüksek ve anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Son hipotezimizi test etmek için katılımcıların meslek alt alan tercihlerinin eğitim yaklaşımları ölçğine göre karşılaştırması gerçekleştirilmiştir. Tablo 6'da görüldüğü üzere klinik ($32,20 \pm 5,21$) veya akademi ($36,65 \pm 5,10$) alanında çalışmayı tercih eden öğrencilerin derin öğrenme yaklaşımını benimsedikleri belirlenmişken [Klinik alt alanı $t(128)=4,938$, $p<0,001$; akademi alt alanı $t(19)=6,270$, $p<0,001$], rehabilitasyon ve işitme teknolojisi alanında çalışmak isteyenlerin eğitim yaklaşımlarında alt faktör skorları açısından fark bulunmamıştır (her ikisi de $p>0,05$).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışma, odyoloji lisans bölümünde okuyan öğrencilerin, odyoloji alt alanları seçimlerinde etkili olabilecek demografik değişkenleri, kişilik özelliklerini ve eğitim yaklaşımlarını incelemiştir. Öğrencilerin alt alanı seçiminde önemli olan demografik değişkenler cinsiyet, çalışma alanı olarak çalışma ortamı, istihdam olarak para kazanma, yönlendirme olarak öğretim elemanlarından ve çevreden etkilenme olarak bulunmuştur. Kişilik özelliklerine bakıldığında ise odyoloji öğrencilerinin daha çok sorumlu, uyumlu ve zekâ/hayal gücü özellikleri yüksek olan bireyler olduğu belirlenmiş ve alt alanlara göre farklı kişilik özelliklerine sahip olduğu görülmüştür. Aynı zamanda işitme teknolojisi firmalarında ve hastanelerde çalışmak isteyen öğrencilerin öğrenme yaklaşımlarında derinlemesine yöntemleri tercih ettikleri belirlenmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların alt alan seçiminde etkili olan değişkenler

Anket maddeleri	n(%)	χ^2 (sd)	p
<i>A. Motivasyon</i>			
A1. İsteyerek tercih etme.	126 (62,7)	10,534 (6)	0,104
A2. Bölümde okuduğu için mutlu olma	145 (72,1)	11,152 (6)	0,084
A3. Aldığım eğitimi yeterli bulma	120 (59,7)	11,299 (6)	0,080
<i>B. Yönlendirme</i>			
B1. Ailem	20 (10)	7,473 (6)	0,279
B2. Arkadaşlarım	62 (30,8)	4,200 (6)	0,650
B3. Odyolog	27 (13,4)	8,674 (6)	0,193
B4. Tanıdık sağlık çalışanları	30 (14)	13,640 (6)	0,034
B5. Öğretim elamanı	56 (27,9)	15,368 (6)	0,018
<i>C. Bireysel Özellikler</i>			
C1. Cinsiyet	146 (72,6)	10,217 (6)	0,116
C2. Yaşam tarzı	138 (68,7)	5,964 (6)	0,427
C3. Yetenekler	148 (73,6)	3,880 (6)	0,693
<i>D. Çalışma bağlamı</i>			
D1. Çalışma ortamı	165 (82,6)	15,095 (6)	0,020
D2. Çalışma saatleri	158 (78,6)	12,486 (6)	0,052
D3. Özlük hakları	121 (60,2)	6,072 (6)	0,415
D4. İş- kişisel zaman dengesi	90 (44,8)	10,445 (6)	0,107
<i>E. Çalışma Algısı</i>			
E1. İş tatmini	99 (49,2)	4,352 (6)	0,629
E2. Kendini geliştirme	123 (61,2)	4,299 (6)	0,636
E3. Avantaj	162 (80,6)	9,366 (6)	0,154
E4. Prestij	86 (42,8)	5,524 (6)	0,479
E5. Gelecek mesleği	151 (75,1)	7,074 (6)	0,314
<i>F. İstihdam</i>			
F1. Kolaylık	39 (19,4)	6,516 (6)	0,368
F2. Çevresel destek	41 (20,4)	7,815 (6)	0,252
F3. Finansal yeterlik	59 (29,4)	15,709 (6)	0,015

n: Sayı, sd: Serbestlik derecesi, %: Yüzde, χ^2 : Pearson ki-kare testi, anlamlı bulunan değerler koyu belirtilmiştir.

Çalışmaya katılan 201 odyoloji öğrencisinin büyük çoğunluğunun (%64) hastanede çalışmayı tercih ettiği, ardından işitme teknolojileri (%14), akademi (%10) ve rehabilitasyon (%9) alanlarının sıralandığı görülmüştür. Bu tercihleri etkileyen faktörler olarak iş ortamındaki konfor, finansal beklentilerin karşılanması ve öğretim elemanları ile çevrenin yönlendirmesi öne çıkmaktadır. Aynı zamanda kliniklerde daha geniş alanlarda (örn. ayırt edici tanı, vestibüler rehabilitasyon, elektrofizyolojik değerlendirmeler, işitme taramaları vb.) çalışma imkânı bulunmaktadır. Dolayısı ile farklı ilgi alanları olan öğrencilerin kliniklerde çalışma tercihleri olağan bulunmuştur. Ancak, ülkemizde

istatistiksel veri bulunmadığından benzer çalışmalar (14,16) incelendiğinde, odyologların çoğunluğunun rehabilitasyon merkezlerinde istihdam edildiği görülmektedir. Devlet hastanelerine atanan odyolog sayısının sınırlı olması, öğrencilerin çalışma alanlarına yönelik beklentileri ile mezuniyet sonrası gerçekliklerin örtüşmediğini göstermektedir. Martin vd. (15), odyologların mesleki stres kaynaklarını konfor, iş zorlukları, finansal güçlükler, iş arkadaşları ve kaynak temini olarak özetlemiştir. Bu bağlamda, meslek alt alanı seçiminde yönlendirme, istihdam ve iş ortamının yanı sıra diğer faktörler de dikkate alınmalıdır.

Tablo 3. Katılımcıların alt alan seçiminde yaş ve sınıf değişkenlerinin karşılaştırması

Cinsiyet				
Alt alan	Kadın	Erkek	χ^2 (sd)	p
Klinik	114 (88)	15 (12)	9,125 (3)	0,028
Rehabilitasyon	17 (94)	1 (6)		
İşitme teknolojisi	19 (68)	9 (32)		
Akademi	17 (85)	3 (15)		
Sınıf				
Alt alan	2. sınıf	3. Sınıf	χ^2 (sd)	p
Klinik	77 (60)	52 (40)	1,445 (3)	0,695
Rehabilitasyon	12 (67)	6 (33)		
İşitme teknolojisi	15 (54)	13 (46)		
Akademi	10 (50)	10 (50)		

n: Sayı, sd: Serbestlik derecesi, %: Yüzde, χ^2 : Pearson ki-kare testi, anlamlı bulunan değerler koyu belirtilmiştir.

Tablo 4. Alt alan tercihlerinin kişilik türüne göre değerlendirilmesi

Alt alan	Dışadönük		Uyumlu		Sorumlu		Duygusal Dengeli		Zekâ/hayal gücü		İstatistik
	Ort±SS	Ortn ()	Ort±SS	Ortn ()	Ort±SS	Ortn ()	Ort±SS	Ortn ()	Ort±SS	Ortn ()	
Klinik	31,0±6,0	31 (8)	38,4±5,3	39 (8)	39,4±5,5	39 (7)	31,1±7,2	32 (10)	36,6±4,7	37 (6)	189,260 ^{Fr}
Rehabilitasyon	34,1±6,3	33 (7)	40,7±5,9	41 (8)	36,8±7,2	37 (11)	29,8±9,3	30 (18)	37,5±4,3	38 (7)	9,821 ^F
İşitme teknolojisi	30,5±8,6	29 (12)	38,5±4,5	39 (8)	39,1±6,7	39 (12)	29,5±8,2	31 (6)	38,1±5,4	38 (9)	18,235 ^F
Akademi	34,5±7,9	33 (14)	38,5±5,1	38,5 (7)	41,7±4,7	42 (6)	29,3±8,3	31 (14)	39,8±4,2	39 (5)	15,394 ^F

n: Sayı, Ort: Ortalama, Ortn: Ortanca, SS: Standart sapma, %: Yüzde, Fr: Friedman testi; F: Tekrarlayan ölçümlerde tek yönlü varyans analizi; () : Çeyrekler arası genişlik olarak sunulmuştur.

*p<0.001

Cinsiyete göre karşılaştırmada ise sağlık alanında yapılan araştırmalar kadınların hastanede çalışmayı seçme nedenleri olarak cinsiyet ayrımcılığı, düşük ücret ve sınırlı kariyer gelişimi gibi zorluklarla karşı karşıya olmalarına rağmen finansal istikrar (6), iş-yaşam dengesi (5) ve kendini gerçekleştirme fırsatları (4,7) için hastanelerde çalışmak istediklerini raporlamıştır. Emanuel (13) ise odyologların iş stres yüklerinde yönetimin, iş-zaman dengesinin, finansal stres etkenlerinin etkili olduğunu ortaya koymuştur. Her ne kadar bu çalışmalardaki bulguları kayda değer ele alsak da kültürel durum ve odyoloji alanındaki çalışma alanları olarak incelendiğinde rehabilitasyon merkezi, işitme teknolojileri firmalarını tercih etmenin düşük bulunmasının nedeni olarak aynı zamanda bu alanlardaki ders sayısının ve saha deneyimin az olması, tanınırlığın düşük olmasının da etkili olabileceği göz önüne alınmalıdır (6,24). Ayrıca Kaymakçı (14), rehabilitasyon merkezinde çalışan odyologların stres yükü olarak rol belirsizliğini vurgulamıştır. Bu sonuç, sağlık alanında çalışmak isteyen

öğrencilerin bir tercihi olarak seçilen odyoloji bölümlerinde işitme teknolojileri firmaları veya rehabilitasyon merkezlerinde çalışmanın sağlık çalışanı statüsünden farklı algılanabileceğini destekler niteliktedir ve çalışma sonuçlarımızı genişletici özelliğindedir.

Türkiye'deki odyoloji lisans programlarının ders dağılımlarına bakıldığında büyük bir çoğunluğunun ders yüklerinin genellikle klinik odyoloji dersleri ağırlıklı olması öğrencilerin öğretim elemanlarından etkilendiği ve bu konuda daha fazla bilgi birikimine sahip olduğu sonucunu da yansıtmaktadır. Sınıf düzeyi arttıkça bu oranın azalması, diğer alt alanlara yönelik dersler aldıkça oranın azalmasına katkıda bulunmuş görünmektedir. Birey için en ideal olan meslek seçimi için iş sahalarının analizi, avantaj ve dezavantajlarıyla ilgili önceden bilgi sahibi olunması gerektiği (8,15) varsayımı göz önüne alındığında odyoloji lisans öğrencilerine verilecek temel derslerin ardından alt alanlara göre derslerin eşit dağılımlı olması, verecekleri kararların daha bilinçli olması açısından önemlidir.

Tablo 5. Alt alan seçimlerinde kişilik özelliklerinin ikili karşılaştırma sonuçları

Kişilik tipleri		Klinik	Rehabilitasyon	İşitme teknolojisi	Akademik
Dışadönük	Uyumlu	<0,001 ^a	<0,001 ^b	<0,001 ^b	0,011 ^b
	Sorumlu	<0,001 ^a	0,179 ^b	<0,001 ^b	<0,001 ^b
	Dengeli	0,881 ^a	0,072 ^b	0,580 ^b	0,045 ^b
	Zekâ/hayal gücü	<0,001 ^a	0,020 ^b	<0,001 ^b	0,009 ^b
Uyumlu	Sorumlu	0,036 ^a	0,062 ^b	0,547 ^b	0,031 ^b
	Dengeli	<0,001 ^a	<0,001 ^b	<0,001 ^b	<0,001 ^b
	Zekâ/hayal gücü	<0,001 ^a	0,013 ^b	0,622 ^b	0,364 ^b
Sorumlu	Dengeli	<0,001 ^a	0,008 ^b	<0,001 ^b	<0,001 ^b
	Zekâ/hayal gücü	<0,001 ^a	0,638 ^b	0,416 ^b	0,084 ^b
Dengeli	Zekâ/hayal gücü	<0,001 ^a	0,020 ^b	<0,001 ^b	<0,001 ^b

a: Bonferroni düzeltilmeli Wilcoxon testi; b: LSD testi; anlamlı bulunan değerler koyu belirtilmiştir.

*p<0,05, **p<0,01, ***p<0,001

Tablo 6. Alt alan tercihlerinin eğitim yaklaşımlarına göre karşılaştırılması

Alt alan	Derin yaklaşım		Yüzeysel yaklaşım		t(df)	p
	Ort	SS	Ort	SS		
Klinik	32,2	5,2	28,4	6,0	4,938(128)	<0,001
Rehabilitasyon	30,6	5,5	27,7	7,4	1,045 (17)	0,311
İşitme teknolojisi	30,7	7,6	29,1	5,8	0,803 (27)	0,429
Akademi	36,6	5,1	23,1	6,9	6,270 (19)	<0,001

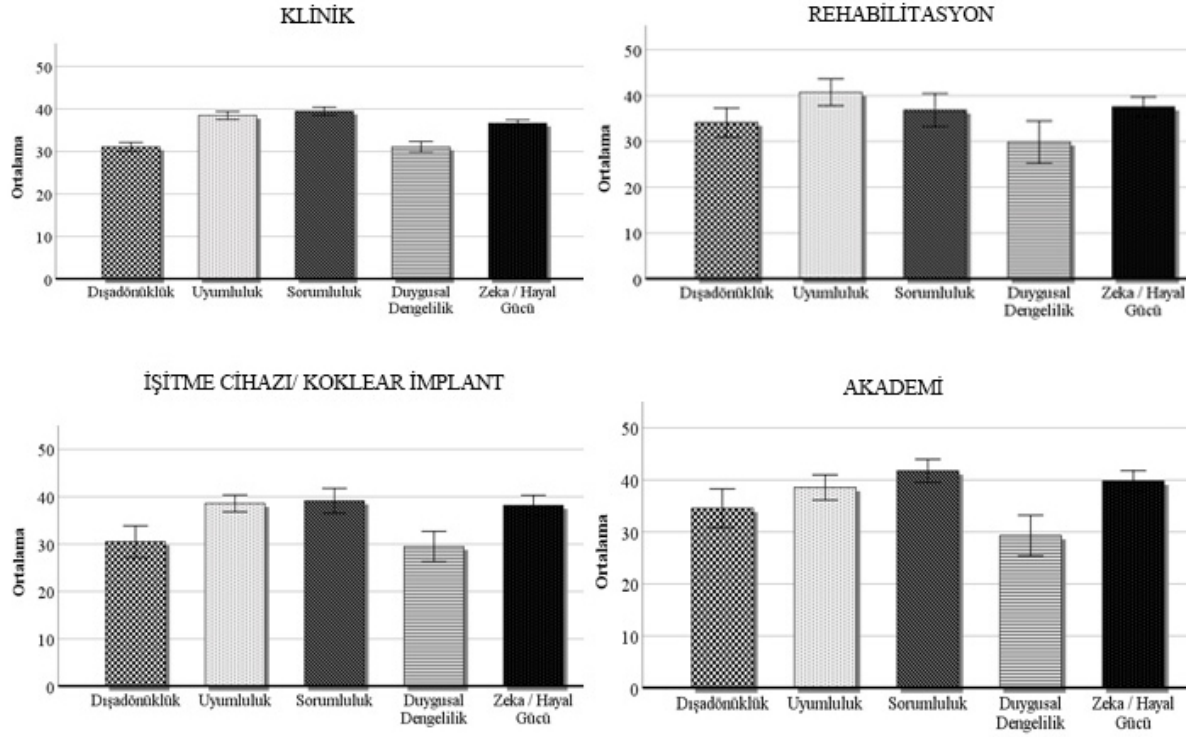
n: Sayı, Ort: Ortalama, SS: Standart sapma, *p<0,001, Anlamlı bulunan değerler koyu belirtilmiştir.

Odyoloji alt alan seçiminde çeşitli değişkenler etkili olsa da kişilik yapısının da meslek seçiminde önemli bir rol oynadığı bilinmektedir (8,15,20,21). Çalışmamızda, odyoloji öğrencilerinin alt alan tercihlerinden bağımsız olarak uyumlu, sorumlu ve zekâ/hayal gücü özelliklerinin baskın olduğu tespit edilmiştir. Klinik ve işitme teknolojisi merkezlerini tercih edenlerin sorumlu ve uyumlu, rehabilitasyon alanını tercih edenlerin ise uyumlu ve zekâ/hayal gücü yüksek kişilik özelliklerine sahip olduğu, akademiye tercih edenlerde ise sorumlu ve zekâ/hayal gücü özelliklerinin daha baskın olduğu görülmüştür. Bu bulgular, kişilik yapısının alt alan seçiminde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Eğitim yaklaşımları açısından incelendiğinde ise hastanede ve akademide çalışmak isteyen öğrencilerin eğitim yaklaşımlarında daha derinlemesine bilgiler elde etme isteğini göstermiştir. Odyoloji öğrencilerindeki kişilik özellikleri ve eğitim yaklaşımı tercihleri göz önüne alındığında alt alanlara yönelik eğitim programlarında ve ders materyallerinde geliştirmeler yapılabileceği gibi özellikle odyolojinin temel dersleri ve işitme cihazı/ koklear implant gibi işitme

teknolojilerine yönelik derslerde derinlemesine yaklaşım stiline uygun yöntemlerin kullanılabileceği göz önüne alınmalıdır.

Bu çalışmanın sınırlılıkları, katılımcıların sadece Ankara'daki lisans odyoloji öğrencileri olması, bulguların araştırmacılar tarafından hazırlanan demografik değişkenler ve kullanılan veri toplama araçlarına dayalı olmasıdır. Farklı bölgelerden daha geniş katılımcılarla çalışma alanları seçimindeki faktörlerin tek ve çok boyutlu etkilerinin araştırılması, nitel bulgularla desteklenmiş çalışmaların gerçekleştirilmesi önerilmektedir.

Sonuç olarak, odyoloji öğrencilerinin alt alan seçiminde yönlendirme, çalışma ortamı, istihdam ve cinsiyetin etkili olduğu, öğrencilerin derinlemesine öğrenme yaklaşımlarını benimsediği ve kişilik özelliklerine göre farklı alanlara yöneldikleri görülmüştür. Alanyazın incelendiğinde ise lisans dönemindeki tercihler ile mezuniyet sonrası tercihlerin uyuşmadığı görülmektedir. Bu bulgular, lisans eğitimi sırasında öğrencilere alt alanlara eşit önem verilerek derslerin sunulmasını, ders içerikleri ve yöntemlerinin öğrenci merkezli bir yaklaşımla

Şekil 1. Katılımcıların meslek alanı seçiminin kişilik özelliklerine göre karşılaştırması

ele alınmasını, istihdam ve çalışma olanakları hakkında gerçekçi bilgilendirmenin artırılmasını, bazı alt alanlarda istihdam oranlarını yükseltmek ve çalışma koşullarını iyileştirmek için yetkili birimlerle yapılan iş birliği girişimlerinin desteklenmesini önermektedir.

Teşekkür

Verilerin toplanması aşamasında katkılarından dolayı Başkent Üniversitesi Odyoloji Bölümü öğrencilerinden Hamza Furkan Akkaya, Mert Bulun, Mustafa Gürbüzöğlu, Anıl İlman, Mustafa Kutay Kocaer ve Emre Türk'e teşekkür ederiz.

Çıkar çatışması ve finansman bildirimi

Yazarlar bildirecek bir çıkar çatışmaları olmadığını beyan eder. Yazarlar bu çalışma için hiçbir finansal destek almadıklarını da beyan eder.

KAYNAKLAR

1. Katz J, Chasin M, English KM, Hood LJ, Tillery KL. Handbook of clinical audiology. Philadelphia, PA: Wolters Kluwer Health; 2015.

2. Adalı İ, Uludağ B, Meral M, et al. Odyoloji bölümü öğrencilerinin mesleğe yönelik kaygı ve umutsuzluk düzeylerinin belirlenmesi. TJAHR. 2019;2(3):65-74.
3. Yüksek Öğretim Kurumu. (2016) Mezuniyet öncesi odyoloji eğitimi ulusal çekirdek eğitim programı. Erişim Tarihi: 10.01.2023, erişim linki: https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Ulusal-cekirdek-egitimi_programlari/Odyoloji_cekirdek_egitim_programi.pdf
4. Pfleiderer B, Bortul M, Palmisano S, Rodde S, Hasebroek J. Improving female physician's careers in academic medicine: Chances and challenges. Best Pract Res Clin Anaesthesiol. 2018;32(1):15-23.
5. Farnan JM, Arora VM. Web Exclusives. Annals for Hospitalists Inpatient Notes - Gender Equality in Hospital Medicine-Are We There Yet?. Ann Intern Med. 2017;167(6):HO2-HO3.
6. Beryl R, Davies J, Völlm B. Lived experience of working with female patients in a high-secure mental health setting. Int J Ment Health Nurs. 2018;27(1):82-91.
7. Mercer D, Perkins E. Sex, gender and the carceral: Female staff experiences of working in forensic care with sexual offenders. Int J Law Psychiatry. 2018;59:38-43.
8. Vurucu F. Meslek lisesi öğrencilerinin meslek seçimi yeterliliği ve meslek seçimini etkileyen faktörler [Yüksek

- Lisans Tezi]. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi; 2010.
9. The American Speech-Language-Hearing Association Leader. (2018). Audiology ranks as third least-stressful job. Erişim tarihi: 24.08.202, erişim linki: <https://leader.pubs.asha.org/doi/full/10.1044/leader.NIB2.23042018.14>
 10. Saccone P, Steiger J. Audiologists' professional satisfaction. *Am J Audiol.* 2012;21(2):140-8.
 11. Ferreira AL, Lopes Ferreira P. Burnout'in Portuguese audiologists. I Congresso Internacional de Audiologia; 9-10 Ekim 2015; Portekiz.
 12. Severn MS, Searchfield GD, Huggard P. Occupational stress amongst audiologists: compassion satisfaction, compassion fatigue, and burnout. *Int J Audiol.* 2012;51(1):3-9.
 13. Emanuel DC. Occupational Stress in U.S. Audiologists. *Am J Audiol.* 2021;30(4):1010-22.
 14. Kaymakçı S, Aydın S, Çaputlu K, Şerbetçioğlu B. Rehabilitasyon merkezlerinde çalışan odyologların mesleki görüşlerinin değerlendirilmesi. *Turk J Audiol Hearing Res.* 2022;5(1):6-11.
 15. Martin FN, Champlin CA, Streetman PS. Audiologists' professional satisfaction. *J Am Acad Audiol.* 1997;8(1):11-17.
 16. Köroğlu Bİ. Odyologların çalışma hayatında maruz kaldığı psikososyal risklerin incelenmesi. [Yüksek Lisans Tezi]. Konya: Karatay Üniversitesi; 2023.
 17. Kemboi RJK, Kindiki N, Misigo B. Relationship between personality types and career choices of undergraduate students: a case of Moi University, Kenya. *J Educ Pract.* 2016;7(3):102-12.
 18. Demir A. Mesleki ve teknik anadolu lisesi öğrencilerinin üniversite ve meslek seçimini etkileyen faktörlerin tespiti" İstanbul ili Avrupa Yakası uygulaması" [Yüksek Lisans tezi]. İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi; 2021.
 19. Scott I, Gowans M, Wright B, Brenneis F, Banner S, Boone J. Determinants of choosing a career in family medicine. *CMAJ.* 2011;183(1):E1-8.
 20. Koyuncu M. Enneagram tipolojisine göre üniversite öğrencilerinin kişilik ve mizaç özelliklerinin meslek seçimine ilişkin tutumlarına etkisinin incelenmesi. [Yüksek Lisans tezi]. İstanbul: İstanbul Ayyansaray Üniversitesi; 2021.
 21. Eriksson H, Högdin S, Isaksson A. Education and Career Choices: How the school can support young people to develop knowledge and decision-making skills. *Univers J Educ Res.* 2018;6(9):1900-8.
 22. Mahfud T, Indartono S, Saputro I, Utari I. The effect of teaching quality on student career choice: the mediating role of student goal orientation. *Integr Educ.* 2019;23:541-55.
 23. Yüksek Öğretim Kurumu. (2021). Odyoloji (fakülte) programı bulunan tüm üniversiteler. Erişim tarihi: 15.04.2022, erişim linki: <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-bolum.php?b=11402>
 24. Meral M, Kartal A, Çetinkaya ÜC, Çikrikçi RN. Odyolog Adayı Öğrencilerin Odyoloji Mesleğine İlişkin Tutum Ölçeği: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Türkiye Klinikleri J Health Sci.* 2022;7(2):473-8.
 25. Danful GK, Hammond PD. Career decision survey on audiologists and speech-language therapists in Ghana, West Africa. *Int J Res Writ.* 2020;1:86-91.
 26. Stone L, Pellowski MW. Factors affecting career choice among speech-language pathology and audiology students. *Commun Disord Q.* 2016;37(2):100-7.
 27. Tatar A. Büyük Beş-50 Kişilik Testinin Türkçeye çevirisi ve Beş Faktör Kişilik Envanteri Kısa Formu ile karşılaştırılması. *Anadolu Psikiyatri Derg.* 2017;18(1):51-61.
 28. Goldberg LR. The development of markers for the Big-Five factor structure. *Psychol Assess.* 1992;4(1):26-42.
 29. Batı AH, Tetik C, Gürpınar E. Öğrenme Yaklaşımları Ölçeği yeni şeklini Türkçeye uyarlama ve geçerlilik güvenilirlik çalışması. *Turk Klin J Med Sci.* 2010;30(5):1639-46.
 30. Biggs JB. Learning strategies, student motivation patterns, and subjectively perceived success. *Cogn Strateg Educ Perform.* 1984;111-34.